

Patočka, Jan. Přirozený svět jako filosofický problém.

3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1992. 288 s. ISBN 80-202-0365-6

[*pouhé vybrané pasáže pro účely přednášky*]

Uvedení

9 - „Moderní člověk nemá jednotný názor světa; žije ve dvojitě světe, totiž ve svém přirozeně daném okolí a ve světě, totiž ve svém přirozeně daném okolí a ve světě, který pro něj vytváří moderní přírodověda, založená na zásadě moderní přírodní. Nejednota, která tím prostoupila celý náš život, je vlastním zdrojem duševní krize, kterou procházíme.“

10 - „Vždycky, když zjistíme u vážných myslitelů rozdíl v pojetí subjektivity, je to ukazatelem, že subjektivní rovina nebyla dosud přísně očištěna, že nebylo dosud definitivně rozlišeno mezi výsledkem subjektivní činnosti a mezi touto činností samou.“

„Člověk, aniž si to výslovně uvědomuje, má celkové schéma univerza, které jej obklopuje. Toto celkové schéma má svou poměrně pevnou strukturu; pokusil jsem se rozlišit její hlavní rysy.“

11 - „v žádném případě nerostou naše teorie samostatně, nýbrž nutně předpokládají přirozený svět a lidský život jako svou živnou půdu. Výsledky teorií nesmíme tedy pokládat za samostatně existující jsoucna, nesmíme je odtrhnout od jejich funkce životní, nýbrž musíme je naopak pochopit z ní.

Tím je naznačen průkaz, že jednota světa není jednotou materiálu, z něhož se skládá, nýbrž ducha, který jej vytváří a udržuje.“

I. Položení problému

13 - „Problémem filosofie je svět v celku.“

1. Svět naivního života a svět vědecký. Jejich prvotní opozice. Jak obojí uvést v soulad?

15 - „Dříve, než je v člověku vzbuzen výslovný teoretický zájem, vytváří se mu již představa o světě, aniž by se výslovně o její vypracování snažil. Tato představa má sama zase dvě složky: složku ... danostní, a složku výkladovou, interpretační či doplňkovou. K složce danostní patří všechn zformovaný smyslový materiál, veškerá přítomná i minulá, vlastní i cizí názorná zkušenost; ke složce výkladové počítáme veškerá naivní, spontánní rozšiřování oboru genuinní zkušenosti v kvazizkušenostech.“

16 - A. po Parmenidovi „zachránil fenomény“; moderní člověk nežije již v přirozeném názoru světa - přírodní věda není rozvíjením světa *sensus communis*, naivního a přirozeného, ale je jeho radikální *rekonstrukcí* - společné tendence eleatismu a moderní fyziky - „pojetí jsoucna jako věčného, všečasového myšlenkového objektu“ - štěpení na svět pravdy a zdání - v obojím znehodnocení naivního světa - Descartův boj proti „zmateným ideám“ není jen bojem proti a., ale také proti světu naivnímu

2. Působení vědeckého pojetí světa na náš životní pocit

18- „na základě objektivistického výkladu člověka se vlastně nesmím cítit svobodným; svoboda aspoň nemá ten význam, který jí naivní člověk přičítá, není spontaneita rozhodnutí a volnost disponování svými možnostmi poznání a volby, nýbrž je např. nezávislost na vnějším nátlaku (sr. Krejčí, Svoboda vůle a mravnost, 1907, Pozitivní etika, 1922, Psychologie VI, 1926). Je pak důležitá, že v tomto zvláštním konfliktu bez kontaktu může pod vlivem vědeckého nazírání nastat pronikavá změna v samých základech životního citu; člověk žije v základní apercepci své nesvobody, cítí se jako agent objektivních sil, pociťuje sama sebe ne již jako osobu, nýbrž jako věc. Aniž bychom si to výslovně uvědomili, došlo tak k záměně našich prožitků, k záměně, jež nám pak dovede snadno zakrývat jejich hlubší povahu. Aniž vyšel ze

sebe sama, člověk se zvěcnil, odcizil svému přirozenému životnímu citu a stává se tím, zač se považuje, aspoň na povrchu své bytosti. Z tohoto zvěcnění, pojetí člověka jako věci, komplexu objektivních sil, které nazveme *sebeodcizením*, vyplývá další fenomén *sebe-abdikace*. Sebeabdikace je spolehnutí na „přírodu“, při kterém člověk nedisponuje se ani druhé z nějakého *osobního* stanoviska, nýbrž oddává se nesoucím jej impulsům. Jelikož nežije sám ze sebe, nýbrž život *přijímá*, nemá otázka po *celkovém smyslu* v životě vlastně význam; „smysl“ je v sledování impulsů, a ty sledujeme automaticky v každém případě.“